

ITSENÄISYYTEEN TUKEMINEN PROSESSINOMaisesti

Tämä hyvä käytäntö nousi esille Tukikoti Siilinpesään toteutetun käynnin yhteydessä. Käytäntö tuli esille poikkeuksetta kaikissa, niin henkilökunnan edustajien kuin asukkaidenkin, haastatteluissa. Arviointikäynnillä ja haastatteluissa saatujen tietojen lisäksi laadimme käytännöstä tarkentavia kysymyksiä yksikön johtajalle ja näiden pohjalta kuvailemme tätä käytäntöä.

Tukikoti Siilinpesä on 16–23-vuotiaille nuorille suunnattu asumiskuntoutumisyksikkö. Yksikön tavoitteena on nuorten mielenterveyskuntoutujien tukeminen itsenäiseen elämään. Asukkaat tietävät jo muuttaessaan Siilinpesään, että kyseessä on itsenäistymisyksikkö eli väliaikaisen asumisen yksikkö. Tästä syystä yksikköön muuttaessaan asukkaalla tulee olla motivaatio sitoutua omaan kuntoutumisprosessiin.

Itsenäistymiseen tukeminen yksikössä toteutuu siten, että asukkaalle annetaan yksilöllisesti asteittain lisää vastuuta oman voinnin kanssa pärjäämisessä ja omien asioiden hoitamisessa. Prosessin eteneminen tapahtuu vaiheittain: aluksi yksikköön muuttava nuori asuu yhdessä muiden asukkaiden kanssa. Kuntoutumisen edetessä nuori muuttaa samassa kiinteistössä olevaan itsenäistymisasuntoon ja siitä edelleen, kullekin asukkaalle räätälöidyn aikataulun mukaan, omaan vuokra-asuntoon. Kokemuksemme mukaan ennen omaan asuntoon siirtymistä luodaan muutenkin asukkaalle laaja yksikön ulkopuolinen turvaverkosto. Haasteellisinta tavoitteen saavuttamisessa on se, että työprosessi on pitkä ja eteneminen tapahtuu hitaasti, välillä myös takapakkia ottaen. Itsenäinen, omaan asuntoon muutto ei toteudu kaikkien nuorten kohdalla.

Siilinpesä tarjoaa omaan asuntoon muuttavalle asukkaalle tuen kolmesta kuuteen kuukautta ja lisäksi asiakkaan on mahdollisuus tarvittaessa saada tukea Keski-Pohjanmaan Sosiaalipsykiatrisen yhdistyksen kotikuntoutustiimistä.

Siilinpesän toiminta-ajatuksen on luonut Siilinpesän ohjausryhmä jo yksikön perustamisvaiheessa. Alusta asti on tavoitteena ollut tukea asukkaita itsenäiseen elämään tai vähemmän tuettuun yksikköön. Henkilökunta on ollut itse mukana luomassa käytäntöä.

Oman itsenäistymisasunnon saaminen vuonna 2005 on tukenut yksikön käytäntöä ja sen myötä myös paikkaluku kasvoi viidestä asumispaikasta kuuteen, mikä taas toi pienen lisäyksen myös henkilökuntaresursseihin.

Suomessa alettiin siirtyä 1980- ja 1990 -luvulla laitoshoitopainotteisesta hoitokulttuurista avohoitopainotteiseen hoito- ja kuntoutusjärjestelmään. Tässä yhteydessä laitoshoitopaikkoja on vähennetty 20000:sta alle 5000:een. Monista lopetettavista

sairaaloista siirrettiin tuolloin perustettuihin kuntoutuskoteihin ne potilaat, jotka eivät selviäisi itsenäisessä asumisessa. Näissä kuntoutuskodeissa on usein jatkunut laitospäinen elämäntapa, sillä usein myös henkilökunta on siirtynyt laitoksista niihin. Näistä yksiköistä asukkaat eivät juuri siirry itsenäisen asumiseen tai vähemmän tuettuun yksikköön. Vuosittainen asukasvaihtuvuus on vähäistä, keskimäärin 10 % luokkaa. Asukkaista on tullut pitkäaikaissairaita, ”kroonikoita”. Asumiskuntoutusyksikkö käsitteenä kuitenkin pitää sisällään kuntoutumisen. Jokaisessa yksikössä tuli olla tavoitteena kuntoutuminen itsenäisempään elämään ja vähemmän tuettuun asumiseen.

Siilinpesän toiminta-ajatus on erityisen tärkeää saada yleisesti käyttöön erityisesti nuorten asumispalveluissa, jotta vältetään nuorten syrjäytyminen ja ajautuminen eläkkeelle sekä pitkäaikainen kalliiden palveluiden käyttö. Käytäntö sopii hyvin myös hieman vanhemmille, työiässä oleville tarkoitettuihin asumiskuntoutusyksiköihin samoin perustein. Lisäksi täytyy muistaa, että kuntoutuminen on mahdollista kaikille, jopa pitkään laitoksessa asuneillekin. Kuntouttavien työtapojen kehittäminen, kuntouttavat päivä- ja työtoiminnot ovat tarpeellisia kaikille mielenterveys- ja päihdekutoutujille tarkoitetuissa kuntoutuskodeissa ja asumispalveluyksiköissä asuville. Kenenkään kuntoutujan elämä ei pitäisi koostua pelkästään arkirutiinien pyörittämisestä.

Siilinpesän yksikön johtajan mukaan samankaltainen käytäntö on jo käytössä useissa vastaavanlaisissa yksiköissä ympäri Suomea. Esimerkiksi Oulussa Välietappi -nimisessä nuorten itsenäistymisyksikössä, jossa Siilinpesän työtiimi on käynyt tutustumassa.

Suosittelomme prosessinomaista itsenäisyyden tukevaa käytäntöä kaikkiin asumiskuntoutusyksiköihin Suomessa ja Euroopassa.

Kokkolassa 1.2.2010

Susanna Hietala ja Jukka Hiissa
Keski-Pohjanmaan kokemustutkijat